

pertanyent a la família del ll. CŪRRĒRE 'córrer', de la qual forma part també el ll. clàssic CŪRRUS 'carro', del qual podria provenir *corró* amb sufix -ó i amb el sentit bàsic d'objecte que rodola al llarg o per damunt d'una superfície: essent derivat d'un altre substantiu no hi hauria llavors dificultat en la derivació, sobretot si podem partir de carros primitius de forma massissa o de rodes massisses. □ 1.ª doc.: 1397.

En un doc. rossellonès d'aquesta data ja trobem «quatre relles grosses de ferre, ab sos *corrons*» (Inv- 10 LC, s. v. *rella*); no crec que això es refereixi a la rella de llaurar ni a l'arada sinó a les *relles* de golfo o de frontissa (AlcM *rella*, § 4) i a alguna peça cilíndrica o massissa en combinació amb aqueixes relles (cf. infra la «pedra» en la definició de la *corrutera* aragonesa). Els *corrons* més coneguts són a) els dels molins i màquines semblants, sovint de ferro, que AlcM, § 0 testimonia en docs. del S. xv (lleg. *ferre* en lloc de *ferrer* en el de 1463), b) els que serveixen per aplanar la terra i altres coses (AlcM, § 2), sovint de pedra, i c) els destinats a fer-hi rodolar per damunt un objecte molt feixuc (AlcM, § 1), que sovint són de fusta dura: aquesta és sens dubte l'acc. més divulgada en totes les terres nostres i en tots els ambients; d'aquestes tres menes en tenim ja dues almenys (si no hi van totes tres) en OPou: «la tramuja --- lo blanc --- lo dau --- lo *gorró*: scapus cardinalis; lo bassi: axis molocorum <?> ---» (ThPu., 216); «DE LA PARET, Y VOCABLES DE EDIFICAR: los *corrons*: phalanga, cylindrus» (id., 4); «los *corrons* per traure los vaxells» (id., 71). Això mateix, tractant-se d'una campana major: «se baixà y se deixà descansada sobre de un empostissat, per dur-se a la cathedral, y la arrossegaran ab *currons* per dessorra, untats de ceu, alguns hòmens y un número cressudíssim de minyons», B. de Maldà (Excursions, p. 155).¹ Les altres accs. pertanyen ja als dominis del tecnicisme; veg. per a la preparació de l'oli, BDC x, 108; per a l'adoberia, BDC ix, 49; i sobretot la indústria tèxtil, per a la qual veg. BDC iv, 88; dins aquesta, al *corró d'estampar* es refereix el passatge d'Em. Vilanova, *Entre família* (19), citat pel DBal. S'esdevé de vegades que aqueixes diverses funcions encara no estan destriades — potser no hi ha confusió sinó més aviat perduració d'un estat primitiu en què l'estri tenia una forma més rudimentària, i que per tant encara ens pot acostar a la font primitiva que tenim missió de cercar. En les ruïnes del «Molí de Vent» de Pinell de Solsonès m'ensenyen (1964) que allí molien amb un *kūro*, o sigui amb el cilindre de pedra destinat a aplanar eres o feines anàlogues: ço que suggereix, a manera de model, una de les vies per les quals un objecte primitiu més unitari anà multiplicant les diverses accs. i, després adaptant-hi la forma, es va especialitzar en cada una.

L'aplicació b al *corró* de l'era o d'aplanar (per aixafar i allisar l'era, o bé la collita que hi expandeixen per batre) ha sofert sovint derivacions regressives, com aquest *curro* del Solsonès; però no és de creure que aqueixes formes privades de sufix siguin les primitives i derivades les altres, per afegiment del sufix

-ó: el criteri de l'extensió geogràfica fa pensar el contrari, puix que AlcM localitza la forma *corró* amb -ó en aquesta acc. en quasi totes les comarques del Princ., amb Menorca, des de les de l'esquerra del Llobregat i Cardener (Barcelonès-Bages-Solsona) fins a la Conca de Barberà, i des de la Segarra fins a Tremp. No obstant a dintre d'aquest vast domini van apareixent illots de la forma regressiva una mica pertot: *curro* a Ponts («cilindre per batre», Montanyà, p. 136), estri que a mi mateix m'han ensenyat amb el nom de *kūro* en algunes eres de cap a Segarra.

Però bona prova del caràcter regressiu d'aqueixa forma pseudo-primitiva, és la seva varietat, sigui en la terminació, sigui en la vocal radical, sigui en les accs. mateixes: a l'arag. de Llittera *curro* és l'eix o ganxo del golfo (Coll Alt.); i sovint és femení *curra*: les *kūres* són 'grans moles de forma cònica per aixafar les olives en el molí d'oli' a la Pobla de la Granadella (1936), maestr. «*curres*: ruleus o *gurrans* de fusta que es fiquen davall les moles, per apartar-les o alçar-les» (vall del Montlló); però d'altra banda a Mallorca hi ha ó (dada majorment preciosa donat el caràcter conservador de l'illa, i la seva constant fidelitat al vocalisme o, en posició pretònica, més gran que la del cat. occid.): *corra* 'cilindre de fusta posat entre les moles de molí' (Rokseth, *Cult. des Cér.*, p. 185; ZRPh. XLVI, 468); amb ú, altrament, i femení, en les funcions més diverses: Alt Arieja *cūro* «pivot de l'arbre du moulin» (Rohlf, cf. infra), gascó o bearn. *curre* (Palay I), i *curra* és «bola de nieve» a la Vall d'Aneu (Pol., p. 15), que pendria aquest sentit alhora per comparació de forma i perquè el globus de neu rodola pendent avall.²

Ara bé la formació regressiva s'ha produït no sols en el grup d'accepcions b sinó també en el c, almenys en terra valenciana: m'escrivia Josep Giner i March (c. 1955) que el «*corró* de fusta redó per a transport de coses pesades» l'ha sentit anomenar *kořo* a gent del poble valencià en algun lloc, si bé molt més rarament que *kūro*, que se sent molt entorn de la capital, però també ho té anotat d'Albaida, Canals, Dénia, Xaló, Castalla i Alacant; duplicació que ja no és recent perquè Sanelo registrava junts *corró* i *curro* «cilindro» i *corró* i *curro* «pera portar pedres» (D, 11r1). Si no fos per aquest fet valencià, hauríem pogut encara creure que *corró* c) i *curro/curra* b) fossin dos mots fonamentalment diferents, alhora pel sentit i per la terminació, però el valencià ens prova que la falta de -ó no és especial del significat que podríem anomenar «neolític», el *corró de pedra* pertanyent a una cultura material més elemental i pagesívola, i que havent-se produït igualment en el *corró* de transport, i retrobant-se pertot, i en una i altra, les característiques fonètiques (u/o en el radical, -o/-a en la terminació) que denuncien les formes rizotòniques com a creacions secundàries, en la recerca etimològica hem de pendre per base les formes en -ó i els dos significats alhora.

Es fàcil de comprendre el que va passar: un *corró* d'era sobretot, i tots els *corrons* en general, són ob-